

СТРАТЕГІЯ ПІДВИЩЕННЯ ФІНАНСОВОЇ ГРАМОТНОСТІ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ НА 2020-2025 РОКИ

Стратегія підвищення фінансової грамотності Харківської області (далі – Стратегія) визначає пріоритети, цілі, завдання та заходи їх досягнення у сфері підвищення фінансової грамотності, створення системи фінансової просвіти та реалізації єдиної інформаційної політики.

Метою Стратегії є створення основ для підвищення фінансової грамотності, як необхідної умови підвищення рівня і якості життя, економічного добробуту Харківського регіону. Налагодження освітнього, наукового, організаційно-методичного співробітництва, спрямованого на розвиток фінансової грамотності в Україні.

1. АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ ФІНАНСОВОЇ ГРАМОТНОСТІ

Фінансова освіченість громадян є основою фінансової могутності держави. Відсутність елементарних знань у сфері управління власними фінансами, невміння вести сімейний бюджет, планувати витрати й уміло розпоряджатися заощадженнями не лише підривають фінансову основу кожного громадянина та кожної сім'ї, а й згубно впливають на економіку країни та її конкурентоспроможність у світовому вимірі. Для України підвищення рівня фінансової грамотності широких верств населення – це стратегічне завдання, яке потребує першочергового вирішення.

Низький рівень фінансової грамотності населення негативно впливає на особисте благополуччя і фінансовий потенціал домашніх господарств, погіршує ресурсну базу фінансово-кредитних установ, перешкоджає розвитку фінансового ринку, затримує інвестиційні процеси в економіці, і як результат погіршення соціально-економічного становища країни.

2. АНАЛІЗ ПОТОЧНОГО СТАНУ ТА ДІАГНОСТИКА ОСНОВНИХ ПРОБЛЕМ ПІДВИЩЕННЯ ФІНАНСОВОЇ ГРАМОТНОСТІ

Нині в Україні вже реалізовано низку заходів для підвищення рівня фінансової грамотності: фахівцями Національного банку України підготовлено Концепцію розроблення та поетапного впровадження цільових програм підвищення фінансової грамотності населення в Україні; Міністерство освіти і науки України разом із Національним банком України та Агентством США з міжнародного розвитку (USAID) упродовж 2012–2013 рр. реалізувало дослідно-експериментальний освітній проект із підвищення рівня фінансової грамотності української молоді, розрахований на сім років.

У 2012 році було схвалено «Стратегію захисту прав споживачів на ринках фінансових послуг в Україні на 2012–2017 рр.», яка стала першим

важливим кроком на шляху розбудови в нашій державі ефективної системи захисту прав споживачів фінансових послуг та підвищення рівня фінансової грамотності.

Аналітичні дослідження рівня фінансової грамотності свідчать про те, що рівень фінансової обізнаності та фінансової культури населення України залишається на низькому рівні і потребує довгострокових, систематичних, скоординованих дій всіх зацікавлених сторін. Особливістю фінансової культури населення нашої країни є низький рівень фінансової дисципліни та відповідальності за ризики, пов'язані з самостійним вибором та споживанням сучасних фінансових послуг та використання фінансових інструментів.

Разом з тим, сьогодні відсутня практика постійного інформування та фінансового консультування населення з метою роз'яснення ризиків, прав споживачів фінансових послуг, та способах їх захисту. Тож вкрай важливим напрямом у подоланні вказаних проблем є реалізація єдиної інформаційної політики, що сприятиме підвищенню рівня знань і компетенції в галузі права та поінформованості населення про можливі правові наслідки отримання фінансових послуг.

В цілому, всі зазначені проблеми зумовлені:

- низьким рівнем викладання основ фінансової грамотності у загальноосвітніх закладах;
- недостатньою кількістю освітніх матеріалів для широких верств населення;
- недосконалістю законодавчого та нормативного забезпечення;
- відсутністю чіткого розподілу повноважень та відповідальності за прийняття фінансових рішень, як на рівні споживача та к і на рівні учасника фінансового ринку;
- недостатнім рівнем ресурсного (фінансового, кадрового та інформаційного) забезпечення необхідних програм і заходів.

У грудні 2019 року стартував трирічний Національний проєкт з фінансової грамотності. Проєкт реалізується Університетом банківської справи та його структурними підрозділами – навчально-науковими інститутами у Харкові, Львові та Черкасах – спільно з Фондом гарантування вкладів фізичних осіб та громадською організацією «Діловий клуб «Партнер». Метою Національного проєкту з фінансової грамотності є підвищення рівня фінансової культури українців та фінансової обізнаності, що сприятиме покращенню добробуту та фінансової впевненості громадян, а також відновить фінансову довіру до фінансового сектору.

У рамках реалізації вище згаданого проєкту Університет банківської справи почав розробляти навчальний курс «Фінансовий радник родини». На сьогодні в Україні є запит на незалежних фінансових консультантів. Також в країні є достатньо велика кількість працівників з фінансовою освітою, які готові оволодіти навичками, необхідними для нової спеціальності. Зокрема, навчальний курс буде включати базові навички консультування родини, у

тому числі фінансове планування, формування заощаджень та захист від ризиків.

3. ВИЗНАЧЕННЯ ЦІЛЬОВИХ ГРУП

Стратегія направлена на широкі верстви населення України з урахуванням вікових, гендерних, соціальних, професійних та освітніх характеристик.

У рамках Стратегії можна виділити наступні цільові групи:

- учні загальноосвітніх закладів, студенти вищих навчальних закладів;
- громадяни з низьким і середнім рівнем доходів, які схильні до ризикованої поведінки у складних життєвих обставинах;
- громадяни з високим рівнем доходів, які є активним споживачами фінансових послуг;
- суб'єкти підприємницької діяльності;
- державні установи та органи місцевого самоврядування;
- громадяни пенсійного віку та особи з обмеженими можливостями, які відчувають певні труднощі при реалізації своїх прав на фінансову освіту та захист;
- державні службовці, соціальні працівники;
- безробітні, малозабезпечені верстви населення, родини у важких фінансових становищах, мешканці сіл.

Запорукою успішності розроблення та реалізації Стратегії щодо підвищення рівня фінансової грамотності є чітка формалізація основних стратегічних напрямів, у рамках яких вживатимуться певні заходи, покликані підвищити її рівень.

4. ОСНОВНІ ЗАВДАННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ СТРАТЕГІЇ

4.1. Підвищення рівня знань і компетенції в галузі права та поінформованості про можливі правові наслідки отримання фінансових послуг. Для вирішення цього завдання необхідною умовою є створення інститутів фінансових консультантів. Підготовку консультантів необхідно здійснювати на системному рівні, з сертифікацією, постійним моніторингом та забезпеченням нормативної бази їхньої діяльності. Такі фінансові консультанти та їхні об'єднання можуть проводити кваліфіковані консультації, конференції та інші заходи. Можуть бути створені спеціальні ради, куди увійдуть як фінансові консультанти-практики, так і представники економічних підрозділів місцевих органів самоврядування, і представники місцевих бізнес-структур, суб'єкти підприємницької діяльності.

Створення таких умов стане важливим інструментом для захисту прав споживачів та повернення довіри населення до фінансово-кредитних установ.

4.2. Поліпшення поінформованості щодо фінансових послуг і особливостей їх використання та посилення впевненості споживачів у прийнятті фінансових рішень (здійснення усвідомленого вибору фінансової послуги). Заходи у рамках даного напрямку повинні реалізовуватися силами представників фінансового бізнесу та громадських організацій. Дієвим механізмом стане створення на базі банків, інвестиційних, страхових компаній своєрідних освітніх центрів, де людина зможе не лише прислухатися до думки працівника банку при виборі депозитної програми, а й зрозуміти, чи саме ця послуга їй взагалі потрібна. Звичайно, для цього необхідно підвищити фінансову грамотність професіоналів ринку, через систему соціальної відповідальності бізнесу.

При цьому необхідно запроваджувати корпоративне навчання співробітників фінансових компаній, навчити їх розуміти загальні принципи управління грошима в родині, розпорядження родинним бюджетом; переглянути принципи ведення бізнесу у фінансовому секторі з переорієнтацією на виявлення реальних потреб клієнтів, реальних фінансових завдань споживачів.

4.3. Створення системи навчання викладачів. З огляду на необхідність забезпечення ефективності реалізації політики щодо підвищення рівня фінансової грамотності населення України, це завдання є дуже важливим і актуальним. Адже спеціально підготовлені для цього викладачі, які зможуть на належному рівні передавати знання щодо фінансових понять, особливостей фінансових послуг, неодмінно сприятимуть досягненню позитивного та швидкого результату. Необхідно забезпечити постійно діючий процес підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації викладачів, вчителів, методистів.

4.4. Створення системи фінансової освіти і виховання в освітніх закладах. Для вирішення даного завдання необхідно, перш за все, забезпечити підготовку сучасного навчально-методичного та інформаційного забезпечення освітнього процесу, які відповідатимуть потребам визначених цільових груп. Необхідно переглянути і оцінити рівень та якість наявного навчального й інформаційного забезпечення на відповідність цілям підвищення фінансової грамотності; включення спеціального курсу «Фінансова грамотність» до навчальних планів освітніх установ, а також вкраплення окремих тем із фінансової грамотності до інших навчальних предметів (наприклад, математики, права, географії тощо) у вигляді ілюстрованих матеріалів, конкретних прикладів і задач; створення навчально-просвітницького забезпечення для самоосвіти населення; впровадження інтерактивних методів навчання, котрі передбачають застосування нетрадиційних навчальних підходів із використанням сучасних електронних та інтернет-технологій, ігрових технологій тощо.

4.5. Реалізація єдиної роз'яснювальної та інформаційної політики. Не викликає сумнівів що, не володіючи фінансовими знаннями, споживачі фінансових послуг можуть неправильно сприйняти інформацію, яка надається, зокрема, засобами масової інформації. В свою чергу, реалізація

єдиної інформаційної політики має передбачати проведення роз'яснювальної роботи, зокрема щодо новин економіки та державної економічної політики, не лише серед звичайних громадян, а й серед журналістів, які висвітлюють фінансові питання в засобах масової інформації.

У рамках цього напрямку необхідно усі розроблені інформаційні матеріали у електронному вигляді розповсюджувати з використанням доступних інформаційних каналів, у тому числі телебачення, радіо, електронні ЗМІ, включаючи офіційні сайти учасників реалізації Стратегії, спеціальні тематичні сайти, соціальні мережі, тощо.

5. МЕХАНІЗМ УПРАВЛІННЯ РЕАЛІЗАЦІЄЮ СТРАТЕГІЇ

Харківський банківський союз, Харківський університетський консорціум та Харківський навчально-науковий інститут ДВНЗ «Університет банківської справи» під патронатом Харківської обласної державної адміністрації, беруть участь в управлінні реалізацією Стратегії на умовах системного партнерства.

До процесу реалізації Стратегії долучається широке коло учасників, координація діяльності яких вимагає створення повноважного координаційного органу з метою узгодження дій для досягнення мети і вирішення основних завдань Стратегії. Таким органом є Робоча група створена в рамках співпраці Харківського банківського Союзу, Харківського університетського консорціуму та Харківського навчально-наукового інституту ДВНЗ «Університет банківської справи» під патронатом Харківської обласної державної адміністрації.

6. ЗАХОДИ РЕАЛІЗАЦІЇ СТРАТЕГІЇ

У рамках обґрунтованих нами основних напрямів підвищення рівня фінансової грамотності населення мають бути реалізовані такі заходи:

- проведення регіональних турнірів з фінансової грамотності для учнів загальноосвітніх закладів, студентів закладів вищої освіти з підготовки молодших спеціалістів та закладів вищої освіти;
 - проведення занять з фінансової грамотності з використанням інтерактивних методик для дітей з обмеженими можливостями;
 - проведення навчань-тренінгів для підготовки незалежних фінансових радників;
 - організація та проведення занять із курсу «Фінансова грамотність» у дитячих літніх та зимових таборах по регіонах;
 - проведення тренінг-семінарів з питань «Фінансової грамотності» у рамках освітньо-професійних програм підвищення кваліфікації педагогічних працівників та підготовки волонтерів;
 - участь у підготовці та проведенні Всесвітнього дня заощаджень та Всеукраїнського тижня фінансової грамотності в регіонах;

- проведення тематичних заходів із питань підвищення рівня фінансової грамотності із працівниками соціальних служб та Пенсійних фондів для фінансової обізнаності найбільш соціально незахищених категорій населення;
 - залучення громадян поважного віку до просвітницьких заходів у сфері розвитку фінансової грамотності шляхом створення «Університету третього віку»;
 - публічні інформаційно-консультативні заходи для різних категорій слухачів (майстер-класи, конференції, семінари, лекції, круглі столи тощо);
 - видання та розповсюдження інформаційно-просвітницьких матеріалів (брошури, книги, довідники тощо);
 - створення спеціалізованого освітньо-пізнавального веб-сайту з фінансових питань для населення, який міститиме матеріали освітнього характеру (ігри для дітей, курси для школярів, студентів, просвітницькі програми для дорослого населення тощо);
 - проведення кампанії соціальної реклами (просвітницька ініціатива) на телебаченні «Фінансова грамотність – переваги для кожного»;
 - створення постійно діючих і пересувних експозицій з історії грошей у музеях;
 - створення регіональних інформаційно-консультаційних центрів.

7. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ

Здійснення форм співпраці, які поглиблюватимуть відносини щодо заохочення громадян Харківського регіону до участі в ефективному управлінні власним бюджетом, прийнятті впевнених та зважених фінансових рішень відповідно до життєвих та економічних обставин, розвитку об'єднаних територіальних громад, завдяки сумісного проведення заходів з обласною державною адміністрацією, регіональними банківськими об'єднаннями, провідними навчальними закладами регіонів, підприємствами організаціями, у тому бюджетними, міжнародними організаціями й установами.